

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
Универзитета у Бањој Луци

ПРИМЉЕНО: 12.11.2013.			
ОРГ. ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОГ	ВРИЈЕДНОСТ
1311	2670	13	

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности кандидата и теме за израду докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Одлуком Наставно – научног вијећа Економског факултета Универзитета у Бањој Луци број: 13/3.1591-VIII-2.2/13, а на основу члана 31. Правилника о Научно – наставном раду за стицање звања специјалисте, магистра наука и доктора наука, те приједлога Комисије за постдипломски студиј и докторате, Наставно научно на сједници одржаној 11.07.2013. године донијело је Одлуку о именовању Комисије за оцјену подобности кандидата и теме докторске дисертације под насловом: "Утицај ревизије пословања на одрживост јавног сектора" кандидата **мр Весне Богичевић**, у саставу:

1. Др Новак Кондић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: Рачуноводство и ревизија, предеједник
2. Др Душко Шњегота, ванредни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: Рачуноводство и ревизија, члан
3. Др Радомир Божић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, ужа научна област: Рачуноводство, члан

Комисија је детаљно размотрила биографске податке о кандидату, њене стручне квалификације, досадашњи научно-истраживачки рад, објављене научне и стручне радове, оцијенила је оригиналност, значај и научни допринос истраживања које кандидат намјерава провести. Након разматрања подобности кандидата **мр Весне Богичевић** и теме са насловом "Утицај ревизије пословања на одрживост јавног сектора" комисија у пуној међусобној сагласности подноси Вијећу овај Извјештај.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ
КАНДИДАТА

1.1. Основни биографски подаци

Мр Весна Богичевић је рођена 31.07.1981. године у Власеници гдје је завршила основну школу. Дипломирала је 2007. године на Економском факултету Универзитета у Источном Сарајеву, смјер: Спољна трговина и финансије, дипломски рад на тему: „Поређење ПДВ-а у малопродајној трговинској мрежи“.

Магистарску тезу са темом "Ревизија пословања у приватном и јавном сектору" одбранила је 30. маја 2011. године на Економском факултету Универзитета у

Сарајеву. Остварена просјечна оцјена током студија је 9,00.

Прво радно искуство стиче у компанији АД „Боксит“ Милићи на пословима економско-комерцијалног сектора и пословима из области рачуноводства. На овом радном мјесту је радила у периоду од 2007-2008.

Након тога у периоду од 2008-2011 засновала је радни однос у ЈУ СШЦ „Милутин Миланковић“ Милићи као професор економске групе предмета (Књиговодство, Практична настава из Књиговодства, Пословна комуникација, Пословна кореспонденција, Монетарна економија и банкарство, Економија, Практична настава –Предузеће за вјежбу), да би од 2011 до данас) добила звање Стручног савјетника у ЈУ СШЦ „Милутин Миланковић“ Милићи.

1.2. Научно – истраживачки и стручни рад

У периоду од 2011 године до данас кандидат мр Весна Богичевић објавила је седам радова који су категорисани као научни радови и шест радова који су категорисани као стручни радови.

У наставку се даје преглед научних и стручних радова.

Радови који су категорисани као научни радови:

1. Богичевић, В.: *Улога и значај интерне, екстерне и државне ревизије у приватном и јавном сектору*, Пословни консултант бр. 15, Finconsult, Тузла, децембар 2011, стр. 77-87.
2. Богичевић, В.: *Анализа специјалних биланса- Састављање биланса у појединим економским ситуацијама*, Пословни консултант бр. 13 и 14., Finconsult, Тузла, 2011, стр. 103-117.
3. Богичевић, В.: *Ревизорски приступ криминалним радњама и грешкама*, Пословни консултант бр. 12, Finconsult, Тузла, 2011, стр. 59-64.
4. Богичевић, В.: *Анализа биланса и утврђивање финансијског положаја предузећа*, Пословни консултант бр. 11, Finconsult, Тузла, 2011, стр. 25-32.
5. Богичевић, В.: *Улога и значај ревизије пословања у приватном и јавном сектору*, Зборник радова бр. 6, Универзитет Источно Сарајево, Пале, 2012, стр. 365-375.
6. Богичевић, В.: *Мogućност примјене форензичке ревизије и ревизије пословања у здравственом систему у Републици Српској*, Пословни консултант бр. 20, Finconsult, Тузла, 2012, стр. 35-46.
7. *Позиционирање ревизије пословања у јавним предузећима – Основа за јачање конкурентске позиције*, 1. Међународни симпозијум, Зборник радова: *Јачање конкурентности предузећа и имплементација стандарда ЕУ у БиХ – Стање и перспективе*, Finconsult, Влашић, 19. и 20. април, 2013, стр. 167-181.

Радови који су категорисани као стручни радови:

1. Богичевић, В.: *Значај и допринос обвезница Републике Српске*, Зборник радова бр. 5, Универзитет Источно Сарајево, Пале, 2011, стр. 377-384.
2. Богичевић, В.: *Оперативна ревизија у функцији процјене квалитета пословања*, Пословни консултант бр. 16, Finconsult, Тузла, 2012, стр. 81-87.
3. Богичевић, В.: *Планирање као компонента процеса ревизије у јавном сектору*, Пословни консултант бр. 21, Finconsult, Тузла, 2012, стр. 81-86.
4. Богичевић, В.: *Примјена ревизије пословања у савременим условима*, Пословни консултант бр. 24, Finconsult, Тузла, 2013, стр. 75-80.

5. Богичевић, В.: *Систем надзора у приватном и јавном сектору*. Пословни консултант бр. 22, Finconsult, Тузла, 2013, стр. 60-68.
6. Богичевић, В.: *Оперативна ревизија у приватном сектору у функцији оцјене и унапређења успјешности пословања*, Нови економист бр. 10, Факултет пословне економије, Бијељина, децембар 2011, стр. 109-112.

Како се може закључити, највећи број радова кандидата, директно су повезани са ужом научном области која је предмет истраживања докторске дисертације, односно утицајем ревизије на одрживост јавног сектора. На основу тога се може дати позитивна оцјена стручног и научног рада кандидата и њеној посвећености рјешавања проблема мјерења успјешности пословања институција у јавном сектору.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

2.1. Значај истраживања

Кандидат у у свом истраживању жели да покаже да су досадашња истраживања која се односе на ревизију пословања била усмјерена искључиво на приватни сектор, док се ревизија пословања у јавном сектору сматра новијим обликом ревизије који се појавио почетком 21. вијека. Кандидат исправно констатује да се основна карактеристика ревизије пословања огледа у томе што се дефинише, посебно са аспекта приватног и јавног сектора при чему се, у том случају, њена улога и значај посматрају посебно за приватни и јавни сектор.

С обзиром да ревизија пословања представља тип ревизије који није познат широј јавности, питање на које кандидат треба дати одговор у раду гласи: „*Шта се подразумева под термином ревизија пословања?*“

Да би кандидат дао адекватан одговор на наведено питање, прво треба објаснити развојни процес ревизије пословања како би схватили њено значење, у ужем и ширем смислу.

Дакле, развој ревизије пословања одвија се кроз **двје етапе**.

Прва етапа представља период настанка ревизије пословања, која је у теорији позната као „оперативна ревизија“. С обзиром да оперативна ревизија има задатак да врши надзор и мјерење (не)успјешности пословања у приватном сектору, то би представљало ревизију пословања у ужем смислу.

Друга етапа обухвата почетак 21. вијека гдје ревизија пословања примјену налази, не само у приватном, него и у јавном сектору, што значи да поред надзора и мјерења успјешности пословања у приватном сектору, има задатак да утврди да ли ентитет јавног сектора своја финансијска средства троши ефикасно и економично. Дакле, у овом случају **ревизија пословања (eng. audit of operations)** има шири значај, јер се посматра са аспекта приватног и јавног сектора.

- а) „оперативна ревизија“, који се примјењује у приватном сектору;
- б) „ревизија успјеха“, са примјеном у јавном сектору, који представља новији облик ревизије јавног сектора, од које ћемо поћи у истраживању докторске дисертације.

Полазећи од тога да се оперативна ревизија примјењује у приватном сектору, посебан акценат кандидат ће ставити на ревизију пословања у јавном сектору која је

позната под термином „ревизија успјеха“.

Дефиниција потврђује да се ревизијом успјеха описује ревизија пословања у јавном сектору, којом се утврђује да ли ентитет јавног сектора своја финансијска средства троши ефикасно и економично, односно, да ли постоје неефикасни и неекономични поступци. Дакле, циљ који се жели постићи ревизијом пословања у јавном сектору је утврђивање концепта „3Е“, при чему се долази до закључка да ли је јавни сектор (или ентитет јавног сектора), у посматраном периоду пословао (не)успјешно.

Из наведеног кандидат закључује да је основни разлог провођења ревизије пословања у јавном сектору јачање одговорности носилаца власти и увид у начин кориштења јавних средстава, како би се остварила стабилност и одрживост јавног сектора. Међутим, ревизија пословања утиче на одрживост јавног сектора и *проијеном учинковитости процеса управљања ризицима* у јавном сектору, што ће кандидат истраживањем и доказати. Управљање ризицима у јавном сектору врши се с циљем смањења ризика на прихватљив ниво, што се постиже путем контролних механизма у јавном сектору.

2.2. Преглед истраживања

Концептуални дио овог рада бавиће се теоријско – методолошким поставкама истраживања. У овом дијелу рада кандидат ће дефинисати проблем истраживања, предмет и циљ истраживања, као и хипотетички оквир (истраживачке хипотезе, методе и технике истраживања). Циљ ревизије пословања је да у јавном сектору дефинише концепт „3Е“ (економичност, ефикасност и ефективност), што се постиже одговорима на питања као што су:

- да ли носиоци власти своје активности обављају на прави начин;
- да ли се јавна средства троше економично;
- да ли су људски и материјални ресурси економично искориштени;
- да ли су активности у ентитетима власти конзистентне са утврђеним циљевима;
- да ли су јавне услуге квалитетне и испоручене на вријеме;
- да ли су владини програми као и активности ефикасно вођени и организовани;
- да ли су постигнути циљеви који су утврђени политиком влада;
- да ли су циљеви постигнути по разумној цијени и у предвиђеном времену;
- да ли се остварени ефекти приписују утицају утврђене политике или су посљедица других околности;
- који су ризици заступљени у јавном сектору;
- које мјере и методе треба предузети за смањење ризика у ризичним подручјима, итд.

Наведена питања су само нека од бројних које би могли навести за анализу концепта „3Е“ у јавном сектору, а која би представљала дио проблема посматраног ентитета.

Своје истраживање кандидат је ограничила на подручје ревизије, јер промјене које настају у глобалном пословању приморавају предузећа да стратешки управљају пословним процесима. Како би предузећа опстала на тржишту неопходно је да нађу начин како понудити већу вриједност производа или услуге по цијени нижој од конкуренције. Један од начина је континуирано побољшање пословних процеса.

У *теоријском приказу рада* кандидат ће представити теоријску основу ревизије пословања и ризика у јавном сектору, са дефинисаним циљевима и

задацима који се желе постићи у пракси. Посебна пажња посветиће се примјени ревизије пословања у савременим условима, дефинисању концепта „3E“, стандардима који се примјењују у јавном сектору и врстама ризика који су заступљени у ентитетима јавног сектора.

У другом дијелу посебна пажња ће се посветити процесу (пр)оцјене ризика у јавном сектору. Процес процјене ризика започиње идентификацијом циљева и ризика, а завршава се процјеном ризика и рангирањем приоритета ризика. Примјеном различитих метода и техника дефинисаћемо факторе ризика и матрицу ризика, те извршити анализу процјене ризика. Анализу процјене ризика извршићемо примјеном концепта „3E“ у јавном сектору и на тај начин утицати на смањење ризика, што ће резултирати побољшању пословања. Поред тога, објаснићемо модерни приступ ревизије пословања заснован на ризику, те извршити његово поређење са традиционалним приступом.

Трећи дио фокусиран је на управљање ризицима у јавном сектору, гдје су прецизирани циљеви управљања ризицима, фазе и методе управљања ризицима у јавном сектору. Поред тога, објаснићемо управљање ризицима по COSO моделу. У овом дијелу посебно је наглашена улога ревизије пословања у управљању ризицима и процјена учинковитости процеса управљања ризицима.

У четвртој дијелу акценат је стављен на одрживост јавног сектора која се постиже утицајем ревизије пословања. Поред дефинисања одрживости објашњени су показатељи одрживости јавног сектора, као што су: однос имовине и обавеза посматраног ентитета јавног сектора, однос нето дуга и укупног годишњег прихода, однос слободних и инвестираних новчаних средстава и укупних расхода, однос нето дуга и БДП-а, однос дефицита и БДП-а итд. Посебна пажња посвећена је ревизији пословања у функцији одрживости јавног сектора гдје ће кандидат истраживањем доказати значај ревизије пословања за јавни сектор. У вези с тим, наведени су ефекти ревизије пословања на одрживост јавног сектора који се посматрају кроз: утицај ревизије пословања на јачање одговорности носилаца власти, утицај ревизије пословања на контролу трошења јавних средстава и утицај ревизије пословања на имплементацију система квалитета.

Пети дио оријентисан је на емпиријско истраживање утицаја ревизије пословања на одрживост јавног сектора. Прво ћемо појаснити методолошки оквир проведеног истраживања (објаснићемо инструменте истраживања, узорак и анализу података) а након тога ћемо презентовати резултате истраживања, извршити анализу и интерпретацију истраживања, те дефинисати смјернице будућих истраживања у јавном сектору.

На основу резултата истраживања кандидат ће тестирати постављене хипотезе.

У дијелу рада који се односи на дискусију кандидат ће поредити резултате потврђених хипотеза са резултатима сличних истраживања других аутора са циљем да се утврди оригиналност научног истраживања и укаже на научне и прагматичне доприносе дисертације, те укаже на правце даљних истраживања.

2.3. Радна хипотеза са циљем истраживања

Након дефинисања проблема и предмета истраживања кандидат је поставио су научни и прагматични **циљеви истраживања**.

2.3.1. Научни циљеви

Анализом модела ревизије познат под називом „Гдје је новац“ („Where's the Money“) који је објаснио **John D. Tongren** кандидат ће креирати модел истраживања ревизије пословања у јавном сектору у Босни и Херцеговини. John D. Tongren-ov модел заступљен је у приватном и јавном сектору већине развијених земаља јер се њиме приказује успјех пословања посматраног сектора, као и начин на који се постиже тај успјех. Модел се објашњава кроз три нивоа у којима је ображложена улога и значај новца, почевши од употребе новца, затим, контроле трошења новца, као и могућности смањења трошкова и повећања прихода.

Први научни циљ од кога кандидат полази у истраживању јесте обликовање модела истраживања утицаја ревизије пословања на одрживост јавног сектора. Наиме, модел истраживања ће бити тестиран на бази емпиријског истраживања у Босни и Херцеговини гдје ћемо у оквиру модела објаснити:

- улогу ревизије пословања у јавном сектору,
- значај ревизије пословања у јавном сектору,
- начин на који ревизија пословања утиче на процјену и управљање ризицима у јавном сектору,
- начин на који ревизија пословања у јавном сектору процјењује побољшање процеса управљања ризицима и због чега је то битно,
- дефинисање концепта „3Е“ у јавном сектору и шта се тиме постиже,
- начин на који ревизија пословања утиче на одрживост јавног сектора.

Полазећи од карактеристика John D. Tongren-ovog модела које се базирају на јачању стабилности јавног сектора, кандидат на оправдан начин дефинише други научни циљ: У оквиру истраживачке теме истражити и анализирати теоријске и емпиријске налазе те их описати заједно са кључним појмовима (ревизија пословања, одрживост јавног сектора, управљање ризицима, процјена ризика, концепт „3Е“, смањење трошкова, повећање прихода и сл.).

На основу John D. Tongren-ovog модела кандидат констатује да смањење трошкова доводи до повећања уштеда које се у дужим временским интервалима акумулирају и као такве доносе велику корист за јавни сектор. Порука овог модела је да се мора водити рачуна о начину трошења новчаних средстава у јавном сектору како би се повећао квалитет пословања, те у вези с тим остварила три битна циља: економичност, ефикасност и ефективност. То би представљало заједничку карактеристику са моделом од кога полазимо у истраживању. У вези с тим, кандидат поставља трећи научни циљ: Примјена резултата спроведеног истраживања при чему ће резултати истраживања дати допринос за јавни сектор јер ћемо указати на који начин ревизија пословања утиче на одрживост јавног сектора.

2.3.2. Прагматични циљеви

Из дефинисаног предмета истраживања кандидат је поставио сљедеће прагматичне циљеве:

- Објаснити сврху и допринос ревизије пословања посебно када се ради о процјени и управљању ризицима у јавном сектору;
- Дефинисати методе и мјере које ће имати утицај на одрживост јавног сектора;
- Пронаћи приједлоге за побољшање концепта „3Е“ (економичности, ефикасности и ефективности) у јавном сектору.

У складу са дефинисаним предметом и циљевима истраживања изведена је *главна хипотеза и помоћне хипотезе.*

2.3.3. Главна хипотеза

Према моделу од којег кандидат полази у истраживању, са дефинисаним односом зависне и независне варијабли, и комбинацијом подваријабли и индикатора које ће се користити у истраживању, дефинисана је главна хипотеза и помоћне хипотезе.

Главна хипотеза гласи:

X1: *„Примјеном ревизије пословања у јавном сектору утиче се на његову одрживост“.*

2.3.4. Помоћне хипотезе

X2a: Ревизија успјеха доприноси јачању одговорности носилаца власти.

X2b: Ревизија успјеха утиче на контролу трошења јавних средстава.

X2ц: Ревизија успјеха позитивно утиче на систем квалитета у јавном сектору.

X3a: Процјена ризика утиче на јачање одговорности носилаца власти.

X3b: Процјена ризика доприноси контроли трошења јавних средстава.

X3ц: Процјена ризика позитивно утиче на систем квалитета јавног сектора.

X4a: Управљање ризицима утиче на јачање одговорности носилаца власти.

X4b: Управљање ризицима утиче на контролу трошења јавних средстава.

X4ц: Управљање ризицима позитивно утиче на систем квалитета у јавном сектору.

X5a: Утврђивање концепта „3E“ доприноси јачању одговорности носилаца власти.

X5b: Утврђивање концепта „3E“ утиче на контролу трошења јавних средстава.

X5ц: Утврђивање концепта „3E“ позитивно утиче на систем квалитета јавног сектора.

X6a: Однос ревизора и руководства јавног сектора утиче на јачање одговорности носилаца власти.

X6b: Однос ревизора и руководства јавног сектора утиче на контролу трошења јавних средстава.

X6ц: Однос ревизора и руководства јавног сектора позитивно утиче на систем квалитета јавног сектора.

2.4. Материјал и метод рада

У процесу израде докторске дисертације кандидат ће користити различите методе, као што су: дедуктивна и индуктивна метода, компаративна метода, историјска метода, метода класификације, метода статистичке анализе, метода испитивања и комбинација претходних метода.

- *Дедуктивна метода* ће се користити да се из општих ставова изведу одговарајуће претпоставке и закључци.
- *Индуктивна метода* ће се примјењивати у обрнутом смјеру – да се опште поставке изводе из појединачних стања.
- *Компаративном методом* указаће се на сличности и разлике када су у питању интерна и екстерна ревизија, и њихова примјена у јавном сектору.
- *Историјска метода* користиће се у доказивању због чега, на који начин и у којим околностима, је дошло до појаве ризика и нестабилности јавног сектора.
- *Метода класификације* користиће се при класификацији типова и облика ревизије, врста ризика, као и метода управљања ризицима у ентитетима јавног сектора.
- *Метода статистичке анализе* ће се користити код презентовања и

— класификовања расположивих података.

- *Метода испитивања* ће се користити да бисмо сазнали какво је мишљење испитаника о одређеној ситуацији, односно проблему.
- *Комбинована метода* ће се користити кроз цијели текст при опису различитих појава и процеса.

Како би се остварили циљеви истраживања и тестирале постављене хипотезе извршиће се прикупљање података из: примарних извора (теренско истраживање) и секундарних извора (истраживање за деск столом).

а) Прикупљање примарних података кандидат ће вршити на следећи начин:

метода испитивања гдје ће користити два облика овог метода:

- анкета
- интервју

Емпиријско истраживање ће бити проведено на подручју Републике Српске, Брчко дистрикта и Федерације Босне и Херцеговине.

Анкетни упитник развијен је ослањајући се на релевантну стручну литературу у складу са одабраном истраживачком темом. Анкетни упитник се састоји од скупа тврдњи с којима ће испитаници изражавати интезитет свог (не)слагања према постављеним питањима. Да би се отклониле несугласице с аспекта разумљивости појединих тврдњи и тешкоћа, код давања одговора извршићемо предтестирање са сврхом добијања што прецизнијих одговора из анкетног упитника. Циљ је да се оствари узорак од 600 испитаника из јавног сектора на подручју Републике Српске, Брчко дистрикта и Федерације Босне и Херцеговине, који ће бити замољени да искажу своје мишљење о проблему који се истражује. На тај начин ћемо доћи до података који ће нам бити од користи при доношењу закључка проведеног истраживања.

Интервју ће, такође, бити проведен на подручју Републике Српске, Брчко дистрикта и Федерације Босне и Херцеговине, гдје ће бити интервјуисано сса 100 испитаника из јавног сектора. С обзиром да постоји више врста интервјуа, ми ћемо у истраживању користити *структурирани интервју* са унапријед припремљеним питањима која ће бити намијењена експертима из јавног сектора. Циљ провођења интервјуа је да од експерата из јавног сектора добијемо податаке који ће послужити као добра основа за доказивање постављених хипотеза.

Методe испитивања кандидат ће вршити на следеће начин:

- лично
- поштанска анкета
- телефонска анкета
- електронски (e-mailom)

Методe испитивања као и начини испитивања које ћемо у истраживању користити пружиће нам могућност да у планираном року дођемо до података о проблему који истражујемо. Примарни циљ који желимо постићи користећи различите начине испитивања је да трошкове истраживања сведемо на минимални ниво и да прикупимо што већу количину података.

Обрада података прикупљених техником анкетирања ће се извршити примјеном статистичких софтвера који одговарају потребама истраживања. Тачније, обрада података ће се извршити у SPSS (*Statistical Package for Social Studies*)

систему. Од статистичких анализа планира се примјенити *дескриптивна статистичка анализа* по којој ће се приказивање података вршити графички и табеларно.

Обрађени подаци ће се анализирати и интерпретирати у сврху добијања информација потребних за коначно разматрање рада и закључкеведеног истраживања.

б) Прикупљање секундарних података кандидат ће вршити на сљедећи начин:

- постојећа документација која садржи податке о проблемима који су присутни у јавном сектору,
- постојећа документација која садржи податке о врстама ризика који су присутни (или су били присутни) у јавном сектору,
- Завод за статистику Републике Српске,
- интернет,
- стручне публикације и пословни документи,
- библиотека Републике Српске,
- архива PARCO ...

Дакле, секундарне изворе података који су кориштени при обликовању истраживачке теме и који ће се користити у наставку израде докторске дисертације, чини релевантна литература везана за подручје истраживачке теме (научни и стручни чланци, књиге, различити документи и друге публикације).

Од инструмената истраживања користиће:

1. Код анкете као инструмент ћемо користити **анкетни упитник**;
2. Код интервјуа као инструмент кандидат ће користити **структурирани интервју** са унапријед припремљеним питањима о проблему који се истражује.

Анкетни упитник ће бити састављен од 20 питања помоћу којих ће доћи до сазнања о ставовима појединаца о кључним проблемима у јавном сектору. Тачније, у складу са техником истраживања биће кориштен упитник који ће обухватити питања о ризицима у јавном сектору, актуелним проблемима јавног сектора, као и питања о провођењу ревизије у јавном сектору. Упитник ће се користити у прикупљању података од испитаника, тј. информације ће бити прикупљене директно од носиоца пословних активности. Дакле, информације ће бити прикупљене прво од директора који се налазе на врху пирамиде, затим, руководиоца сектора, и на крају од радника који се налазе на дну пирамиде. Анкетирање ће бити анонимно.

У анкетном упитнику користиће се:

- питања са вишеструким избором одговора,
- Ликертову скалу гдје су степени процјене нумерички исказани (од 1 до 5),
- дихотомна питања („Да“ или „Не“).

Структурирани интервју обухватиће 10 питања која ће бити унапријед дефинисана како би кандидат дошао до прецизнијих информација. Урадиће се интервју са експертима из јавног сектора и добиће се њихово мишљење о: тренутној ситуацији у јавном сектору, ризицима који су заступљени у јавном сектору, провођењу ревизије у јавном сектору, заступљености преваре и корупције у јавном сектору, тачности информација које се пласирају у јавности о стању јавног сектора.

Улога интервјуа ће бити знатно сложенија и одговорнија, јер ће његов задатак бити да се подстиче, тумачи и усмјерава *научни разговор не одступајући од основног концепта садржаја и циљева истраживања*.

Када је ријеч о *анкетном упитнику* истраживање ће бити проведено у јавном сектору на подручју Републике Српске (300 испитаника), Брчко дистрикта (100 испитаника) и Федерације Босне и Херцеговине (200 испитаника). Узорак ће бити одабран према *степену стручне спреме* (висока стручна спрема, виша стручна спрема, средња стручна спрема), *према занимању* (директори, професори, доктори, правници, руководиоци служби, финансијски службеници, стручни савјетници итд.), *према полу* (мушки, женски), *према годинама старости* и *према годинама радног искуства*.

Структурирани интервју биће обављен са експертима из јавног сектора (директори, руководиоци сектора) на подручју Републике Српске (50 испитаника), Брчко дистрикта (20 испитаника) и Федерације Босне и Херцеговине (30 испитаника).

2.5. Научни допринос истраживања

Истраживања у функцији израде докторске дисертације пружиће разумијевање о томе како ревизија пословања утиче на одрживост јавног сектора у Босни и Херцеговини. Наиме, модел истраживања заснован је на анализи John D. Tongren-ovog модела који је примјену нашао у приватном и јавном сектору, у почетку у Америци, а затим и другим развијеним земљама у којима се врши потпуна или дјелимична контрола трошења јавних средстава.

Дакле, према моделу истраживања који ћемо развијати кроз рад указаћемо да се научни допринос темељи на томе да се примјеном ревизије пословања у јавном сектору утиче на:

- јачање одговорности носилаца власти, односно, подизање одговорности свих актера у јавном сектору на знатно већи ниво;
- економичније, ефикасније и ефективније трошење јавних средстава;
- унапређење система квалитета јавног сектора.

Поред наведеног, кандидат ће указати на значај ревизије пословања у систему процјене и управљања ризицима у јавном сектору. У овом случају, примјеном ревизије пословања у јавном сектору оствариће се један од важнијих циљева пословања – идентификовање и свођење ризика у јавном сектору на прихватљив ниво.

Из претходне констатације можемо да закључимо да ће ово истраживање дати допринос и употпунити фонд научног знања о утицају ревизије пословања на одрживост јавног сектора гдје посебан значај има систем интерне ревизије којим ће се одговорност свих актера у јавном сектору подићи на већи ниво. То ће имати утицај на јачање свијести запослених у јавном сектору чиме ће се постићи повећање одговорности у обављању радних задатака. На тај начин ће се повећати стабилност јавног сектора и створити снажна подршка за економичнији, ефикаснији и ефективнији систем располагања јавних средстава.

Наиме, битно је истаћи да ће тестирање хипотеза, научни и прагматични допринос истраживања створити основу за проналажење нових метода којим ће се утицати на стабилност и одрживост јавног сектора. Поред тога, резултати истраживања могу дати полазну основу за будућа комплекснија научна истраживања која ће бити оријентисана на одрживост јавног сектора.

2.6. Прагматични допринос

Истраживањем кандидат ће настојати да у будућности продуби свијест јавности о улози ревизије пословања у јавном сектору с циљем јачања одговорности носилаца власти, смањења трошења јавних средстава и повећања квалитета јавног сектора.

Примјеном ревизије пословања у јавном сектору омогућава се економичније, ефикасније и ефективније пословање. Тиме се постиже стабилније пословање у јавном сектору при чему се ризици смањују на прихватљив ниво.

Модел ревизије пословања у јавном сектору има дводимензионално значење. С једне стране модел указује да смањење трошкова доводи до повећања уштеда које се временом акумулирају и доносе велику корист за јавни сектор. Обзиром да носиоци власти, не само у Босни и Херцеговини, већ и у другим земљама, државни апарат сматрају као „властити буџет“ из чега произилази неконтролисано трошење јавних средстава и стварање неекономичног и неефикасног пословања, јавља се потреба за увођењем контролних механизма којима ће се такве активности елиминисати или дјелимично ублажити. У вези с тим, модел ревизије пословања ће имати утицај на јачање интерне контроле у јавном сектору што ће резултирати подизању одговорности свих актера у јавном сектору на знатно већи ниво.

С друге стране, смањење трошкова доводи до повећања прихода што ће јавним установама, јавним предузећима, приватном сектору и невладиним организацијама омогућити квалитетније пословање. У овом случају модел ревизије пословања указује да се мора водити рачуна о начину трошења новчаних средстава, како би се повећао квалитет пословања и, у вези с тим, остварила три битна циља: економичност, ефикасност и ефективност. Само на такав начин могуће је обезбиједити повећање прихода од чега ће корист имати, не само јавни сектор, јавна управа, приватни сектор, јавна предузећа, невладине организације, већ и академска заједница и цјелокупна јавност. То представља друштвени значај истраживања.

3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија је, на основу прегледане документације и расположиве грађе, јединствена у оцјени да кандидат испуњава потребне услове за израду докторске дисертације и да је предложена тема погодна и пожељна да се истражује као докторска дисертација.

Позитивну оцјену о подобности кандидата Комисија доноси имајући у виду:

- да је кандидат мр Весна Богичевић стекла звање магистра економских наука;
- да је магистарским радом и другим објављеним радовима, који су добили позитивне оцјене од стране квалификованих рецензента, показала своју способности за бављењем научно – истраживачким радом;
- да располаже личним и професионалним квалитетима за даљње усавршавање у научном раду.

Позитивну оцјену о погодности предложене теме докторске дисертације " Утицај ревизије пословања на одрживост јавног сектора". Комисија заснива између осталог, и на овим чињеницама:

- предложена тема до сада није била предлагана нити обрађивана као докторска дисертација на Економском, а колико је Комисији познато, ни на другим

факултетима Бањалучког и других универзитета у Босни и Херцеговини;

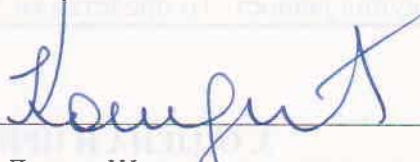
- тема је недовољно истражена и то како са теоријског, тако и са практичног аспекта;
- тема је изузетно актуелна имајући у виду проблеме повезане са развојем ревизије пословања у институцијама јавног сектора.
- на основу дефинисаног проблема, предмета и циља истраживања, метода научно-истраживачког рада, структуре дисертације, хипотеза и библиографије, па до очекиваног научног доприноса – наговјештава да ће кандидат дати свој оригинални научни допринос како унапређењу система ревизије у институцијама јавног сектора тако и економској теорији и пракси.

Имајући у виду наведено, и оцјене о подобности кандидата и теме докторске дисертације мр Весне Богичевић, Комисија предлаже Наставно – научном вијећу Економског факултета Универзитета у Бањој Луци: да прихвати овај извјештај и одобри **мр Весни Богичевић** израду докторске дисертације под насловом "Утицај ревизије пословања на одрживост јавног сектора".

У Бањој Луци, 27.09.2013. године

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Новак Кондић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: *Рачуноводство и ревизија*, предсједник

2. Др Душко Шњегога, ванредни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: *Рачуноводство и ревизија*, члан

3. Др Радомир Божић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, ужа научна област: *Рачуноводство*, члан

